

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, insertis suo loco
Propositionibus à S. Sede Apostolica novissimè damnatis concinnata. Et
Per Casus Practicos exposita

Complectens LXXV. Casus Materiam de Conscientia, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure, Justitia, Restitutione, Contractibus, Judiciis &
Religione &c.

Jansen, Leonhard

Coloniæ Agrippinæ, 1744

De Regula Externa Actuum humanorum, sive de Legibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39867

DE REGULA EXTERNA

Actuum humanorum, sive de
Legibus.

CASUS V.

De essentia & proprietatibus Legum.

EBaldus Theologus interrogatur 1. *Quid sit Lex?* 2. *Humana, divina, & an Leges Veteris Testamenti adhuc obligent.* 3. *Lex affirmativa, negativa, poenalis.* 4. *Favorabilis, odiosa.* 5. *An materia levis cadat sub praecepto gravi vel contra.* 6. *An actus interni.* 7. *An Lex naturalis & positiva debeat promulgari.* 8. *Qualiter Lex Imperatoria vel Pontificia.* 9. *Episcopalis vel inferiorum Principum.* 10. *An Lex debeat acceptari.* 11. *An contra eam possit appellari.* 13. *Quid consuetudo: an possit habere vim legis.* 14. *Vel legem abrogare, & quae ad hoc requirantur, & quid si Lex improbet consuetudinem.* 15. *Quid si Papa vel Princeps sit invalidè electus, vel de hoc sit dubium.* 16. *Quid circa declarationes Cardin.* 17. *Quid in dubio, an Lex sit promulgata vel recepta, an obliget sub mortali vel veniali, &c. An sit justa, &c.* 18. 19. *Quid in dubio, an Legi sit satisfactum.* 20. *Quo tempore Leges implenda? Pro resolut.*

1. QUÆR. I. *Quid & quotuplex sit Lex?*

¶ I. *Lex in genere est recta agendorum omit-
tendorumve ratio. Dividitur primò in naturalem,*

&

& positivam : Lex *naturalis* est dictamen , quo homo ex lumine naturali à Deo sibi indito statuit , quid rectè agendum omittendumve sit , ut cum dicit : omne bonum est amandum , malum fugiendum. Lex *positiva* est recta agendorum ratio , ab eo , qui curam communitatis habet , populo denunciata , cum voluntate obligandi. *S. Th. 1. 2. q. 90. a. 4. Dicitur 1. recta ratio* , quia Lex debet esse de re honesta , justa & possibili. Res nimium difficilis , ut Status religiosus , consilia Evangelica , non cadunt sub præcepto humano , nisi antecedenter & liberè se quis ad ea obligarit. *Dicitur 2. agendorum & omittendorum ratio* , ut definitio simul comprehendat præcepta positiva & negativa. *Dicitur 3.* Ab eo , qui curam communitatis habet , hoc est , à Superiore , qualis in totam Ecclesiam est Papa , in totum Imperium Cæsar. *Dicitur 4.* Cum voluntate obligandi , intellige vel in conscientia , vel saltem ad pœnam , in hoc enim Lex positiva distinguitur à consilio & puro monito.

2. *Dividitur Lex* in divinam & humanam; 2. hæc à Deo , altera ab homine lata est. Divina alia est Novi , alia Veteris Testamenti : Leges Veteris Testamenti iterum sunt triplicis differentiae ; aliæ vocantur Cæremoniales , quæ certas in DEI cultu cæremonias & ritus præscribunt ; aliæ Judiciales , quæ circa causas in iudicio versantur ; aliæ Morales , quæ docent , quid sit Juri naturali & bonis moribus con- vel difforme , ut præcepta decalogi ; hæ ultimæ scilicet morales adhuc obligant non tam autoritate Veteris Legis , quàm , quòd ab ipsa natura sint institutæ , & passim à Christo Domino renovatæ : Judiciales & Cæremoniales cessant teste Aposto-

lo ad Gal. 3. § 4. & si quæ adhuc videantur perdurare, veluti Lex decimarum & Sabbathi in Dominicam translati, eæ non obligant vi Legis antiquæ, sed in vim novæ Constitutionis à Christo vel Ecclesia factæ. Imò cæremoniæ significantes Christum adhuc venturum, ut Circumcisio, eius Agni Paschalis, pro nunc prohibita sunt & superstitiosæ.

3. 3. *Dividitur Lex in Affirmativam, quæ bonum præcipit, & Negativam, quæ malum prohibet; & quia nunquam est faciendum malum v. g. mendacium, hinc negativa dicitur obligare semper pro semper. Ad bonum autem, quia tantum obligat pro certo tempore, v. g. ad audiendum Sacrum diebus Dominicis, hinc affirmativa non obligat semper pro semper.*

4. *Dividitur Lex in præceptivam & pœnalem; præceptiva simpliciter aliquid præcipit, pœnalis pœnam vel mulctam injungit: si Legislator ad solam pœnam, non autem ad culpam intendat obligare, vocabitur purè pœnalis, ut, dum solius pœnæ mentionem facit, v. g. qui isto die ligna collegerit, punietur in duos aureos: si velit obligare ad pœnam & culpam, mixta vocabitur. Quænam autem leges sint merè pœnales, quænam autem mixtæ, ex verbis Legis & consuetudine, quæ optima Legum interpretis est, desumi debet. *Suar. de leg. l. 5. c. 4. num. 8.**

4. 5. *Dividitur Lex in favorabilem & odiosam, favorabilis dicitur, quâ legislator primariò intendit beneficium & favorem eorum, quibus datur, quamvis secundariò redundet in odium vel pœnam: odiosa verò primariò intendit quid odiosum vel pœnale, etsi secundariò redundet in favorem, quæ distinctio notanda est, quia odia*
restrin-

restringi, favores convenit ampliari, reg. jur. 15. in 6.

6. Denique si Lex dirigatur ad communitatem, propriè lex dicitur; si ad unum vel alterum privatum, præceptum potiùs vocandum est.

QUÆR. II. Quid circa materiam legis humanæ? R. Tenenda esse sequentia. 1. Materia legis debet esse honesta & possibilis; quæ enim mala aut impossibilia sunt, sub præceptum non cadunt.

2. Leges tam civiles, quàm Ecclesiasticas in conscientia obligare posse indubitatum est. Nam de legislatore civili dicitur ad Rom. 13. v. 5. *Necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*: de legislatore Ecclesiastico habetur Luc. 10. v. 16. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Idem Matth. 18. v. 17. *Qui Ecclesiam non audièrit, erit tibi sicut Ethnicus & publicanus.*

3. Lex humana per se loquendo non obligat ad rem valdè difficilem seu moraliter impossibilem, v. g. conjunctam cum periculo vitæ, aut membri mutilandi, cum amissione famæ, aut magnæ partis honorum temporalium, &c. Ratio est, quòd legislator humanus non sit Dominus vitæ, famæ aut facultatum subditorum, ideòque de iis disponere non potest, nisi id exigat gravis vel extrema Reip. necessitas; econtra Deus, cum sit omnium Dominus, ad suarum legum observantiam cum quovis periculo nos adstringere potest. Et quamvis ita non semper nos adstringat, id tamen non est ex defectu potestatis in legislatore, sicut in humanis, sed ex mera ipsius bonitate; Dixi *per se loquendo*, nam in casu, quo id exigit bonum commune, aut quando le-

gis violatio cederet in contemptum Dei, Religionis, fidei, &c. tunc indubiè leges humanæ etiam cum periculo vitæ, famæ aut bonorum temporalium obligare possunt, ratio est, quòd bonum commune, fidei aut religionis prævalere debeat bono privato; hinc præcipere potest Episcopus Confessariis, & Magistratus medicis, ut maneat in civitate tempore pestis, hi ut animabus, illi ut corporibus consulant. Item tenetur miles cum periculo vitæ hostes aggredi, muros civitatis conscendere, in statione manere propter bonum exercitûs & patriæ.

4. Ut Lex aliqua obliget sub mortali, debet esse de materia, quæ secundùm se vel circumstantias considerata sit aliquid notabile, aut notabiliter conducens ad finem præcepti; hinc esus pomi in paradiso, quamvis in se fuerit quid leve, quia tamen notabiliter conducebat ad finem à Deo intentum, scilicet ad præstandum Deo, tanquam supremo Domino, primum obedientiæ homagium, erat peccatum mortale: Si res præcepta, spectato etiam fine & circumstantiis, maneat absolutè levis, non potest substare obligationi gravi, ut habet *communis*; quia Lex essentialiter est rationabilis & conveniens, videtur autem esse irrationabile & bono communi inconveniens, obligare graviter ad materiam simpliciter levem; econtrà quamvis materia sit gravis, potest tamen præcipi sub solo veniali, cum enim sit in potestate legislatoris, illam omninò non præcipere, vel tantùm præcipere sub pœna (loquor de re non præcepta vel prohibita lege naturali) cur non sub veniali? Voluntas enim legislatoris est anima legis.

6. 5. Actus merè interni per se non cadunt sub præ-

præ-

præcepto humano aut Ecclesiæ, est *communior* cum *D. Th. 1. 2. q. 91. a. 4. & q. 100. a. 9.* Ratio est, quòd jurisdictio humana non extendat se, nisi ad actus sensibiles, & humano modo cognoscibiles, ideòque *C. sicut de simon.* dicitur, Ecclesiam non judicare de occultis, hoc est, merè internis. *Dixi per se:* Nam concomitanter seu quatenus actus interni requiruntur ad honestatem vel valorem actus externi, utique lege humanâ præcipi possunt, ut docet *communissima;* hoc ipso enim, quòd præcipitur confessio, concomitanter præcipitur dolor & propositum, & cum prohibetur homicidium voluntarium, etiam prohibetur interna voluntas occidendi, sinè hac enim homicidium non est voluntarium; item cum præcipitur susceptio vel administratio Sacramentorum, vel oratio, per consequens præcipitur intentio, sinè hac enim consistere non possunt.

QUÆR. III. An & qualiter Lex debeat promulgari? 7.

R. 1. Lex naturalis saltem quoad prima principia non indiget externè promulgari, quia ex interno & naturali rationis lumine satis innotescit.

2. Lex positiva pro tota communitate lata, ut obliget, debet publicè sive scripto, sive per Præconem promulgari, *S. Th. q. 90. a. 4.* Cum enim Lex sit communis vivendi regula, debet ita proponi, ut omnibus facilè possit innotescere, non enim requiritur, ut singulis intimetur, hoc enim foret moraliter impossibile.

3. Leges Imperatoriæ, ut ubique obligent, 8. in singulis Imperii provinciis publicari debent, & postquam publicatæ sunt, si certum tempus non

non exprimat, non obligant, nisi post bimestre, etiamsi alicui citius de promulgatione constiterit. *Novel. 66. c. 1. Suar. Pirhing. L. 1. decret. tit. 2. num. 26. Engel. Rob. Konig. ibid. num. 20. Krimer num. 121. Schmalzg. num. 27.*

4. Quamvis Leges Pontificiæ causas beneficiales concernentes statim à die publicationis in curia Romana factæ, vim suam habeant, ut secundum eas causæ in curia decidi debeant, leges tamen, quæ conscientiam concernunt, & pro tota Ecclesia, vel pluribus provinciis latæ sunt, ut leges circa censuras Ecclesiasticas, circa jurisdictionem Confessariorum, & similes, valde probabiliter non obligant, nisi in singulis diocesisibus promulgatæ, idque tantum post bimestre à facta publicatione, nisi aliter in ipsis decernatur, qualiter decernitur in *Tridentino*, ut irritatio matrimonii clandestini primum post triginta dies à die promulgationis factæ in Parochia vim habeat, *Sot. Angel. Medin. Nav. Mol. to. 2. disp. 395. & 995. Engel. L. 1. decret. tit. 2. à num. 6. Konig loc. cit. Gibalin. to. 2. L. 7. c. 2. q. 1. num. 7. March. Sannig. de leg. to. 3. dist. 3. q. 6. aliique apud Reiffenst. tr. 2. dist. 1. n. 26. contra Laym. Pirhing. loc. cit. & alios sustinentes leges Pontificias hoc ipso obligare, quod cognoscantur Romæ esse promulgatæ. Ratio est 1. quia standum est Jure Civili, ubi Jus Canonicum aliud non statuit, ergo cum Jure Civili ad legis obligationem requiratur publicatio in singulis provinciis, & dilatio duorum mensium, ac Jus Can. de lege Ecclesiastica aliud non statuat, idem ad hanc requiretur. 2. Pius IV. in Bulla super observantia Tridentini dicit: *Jure communi sancitum est, ut Constitutiones novæ vim**

non nisi post certum tempus obtineant. Cum ergo illud tempus non sit determinatum Jure Canonico, ex Jure Civili ad duos menses determinandum erit, & quia duo menses non sufficiunt, ut publicatio Romæ facta omnibus possit innotescere, requiritur publicatio in omnibus diocesisibus, idque de lege irritante aut auferente jurisdictionem v. g. Confessarii in ordine ad Sacramentum pœnitentiæ admittit *Laym. L. 1. tr. 4. c. 2. n. 7.* alioquin contrarius, & *c. 3. n. 3.* dicit non esse damnandum culpæ aut pœnæ eum, qui legem Pontificiam in sua diocesi non promulgatam, nec usu receptam non servat.

5. Quodad leges inferiorum Principum, vel Episcoporum, sufficit, eas in principali aliquo loco publicè promulgari, & statim à promulgatione etiam ante lapsum duorum mensium, nisi aliter statuatur, obligabunt omnes notitiam habentes, & de his intelligitur *c. 1. de postul. Præl.* ubi dicitur: *Sufficit, ut ad Constitutionis observantiam teneatur, qui noverit eam solenniter editam.* *Engel. Laym. loc. cit.*

QUÆR. IV. Quid circa acceptationem vel receptionem legum?

R. *Sequentia.* 1. Subditi in conscientia tenentur acceptare legem justam sive Civilem, sive Ecclesiasticam. Est nunc certum ex Prop. 28. ab Alex. VII. damnata: *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.* Ratio est, quòd de lege naturæ subditus Superiori legitimè mandanti teneatur obedire, si enim voluntate, & non necessitate parent, jam cessat vinculum obedientiæ, & hoc ipso desinunt esse subditi. Deinde non acceptare legem justam Superioris est resistere potestati à Deo

Deo ordinatæ: *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Ad Rom. 13.

2. Et si peccent, qui legem rationabilem sine causa non acceptant, si tamen legislator id sciat, & receptionem non urgeat, censetur legem revocare, vel saltem lex post decennium erit præscripta.

3. Principes mediati vel Episcopi obligantur summi Principis, vel Papæ mandata in suis provinciis promulgare, eorumque acceptationem & observantiam urgere; id enim exigit bonum commune & illorum subjectio.

II. 4. Si populus putet, se habere justum gravamen contra legem, poterit appellare, si legislator Superiorem habeat; si verò independens, vel Supremus fuerit, per supplicam rogandus erit pro mitigatione vel revocatione legis; pendente verò appellatione vel supplicatione, obligatio legis suspendetur saltem ex præsumptio piæ Matris Ecclesiæ, vel Principis consensu, & ita habere praxin docent plures Theologi apud *La Croix L. 1. num. 639. & Sannig. q. 7. n. 4.* Quòd si Superior auditâ appellatione vel supplicatione taceat, hoc ipso censetur legem remittere, nisi aliunde constaret, quòd taciturnitas esset per modum indignationis & repulsæ; ut si Superior non obstante supplicatione urgeret ejus executionem; tunc enim potius firmatur, quàm revocatur lex, eritque observanda, etiamsi sit dura, modò non superet infirmitatem humanam. In dubio, an lex sit justa, præsumptio est pro lege.

5. Si subditi scienter acceptent legem de se invalidam, eò quòd sit contra eorum jus, cui efficaciter renunciare possunt, lex fiet firma; si
verò

verò Legislator excedat limites suæ potestatis, v. g. Princeps Laicus vult inducere diem festum, vel citare Clericum, lex manebit infirma, quamvis acceptetur. Ratio est: quia Legislator tunc non habet potestatem condendi ejusmodi legem, nec acceptantes potestatem tribuere possunt. *DD. cit.*

QUÆR. V. Quid circa consuetudinem? 13.

R. Sequentia. 1. Consuetudo est jus diuturnis moribus, & tacito populi consensu introductum; unde patet, causam consuetudinis esse mores, & actus populi sæpè repetitos.

2. Ut consuetudo habeat vim legis, debent hi actus esse frequentati animo introducendæ consuetudinis vel obligationis, nam consuetudo orta ex actibus meræ devotionis, liberalitatis aut gratiæ nullam inducit obligationem; hinc, licet populus sæpè det eleemosynas, ad pulsum Angelicum preces persolvat, aquam benedictam in introitu Ecclesiæ percipiat, multoties aliquem ad mensam invitet, nulla tamen inde oritur obligatio; quia hi actus non fiunt animo se obligandi. In praxi censetur consuetudo animo obligandi introducta, si à majore parte populi sollicitè, & cum difficultate observetur, sitque de re valde utili bono communi; si prudentes malè sentiant de transgressoribus, si Superiores sub pœna ejus observantiam urgeant, extra has vel similes circumstantias, & in dubio consuetudo potiùs habenda est pro voluntaria & supererogatoria, quàm pro obligatoria, sicut in dubio, an verba vel voluntas Superioris contineant mandatum, vel purum monitum, præsumitur monitum, nam *in obscuris, quod minimum est, sequimur. Reg. jur. 30. in 6.*

3. Nulla consuetudo præscribere potest contra

tra

tra legem naturalem vel divinam, quia hæ leges non dependent à voluntate subditorum vel Legislatoris humani, ut clarum est.

14. 4. Certum est, quòd consuetudo abrogare, & quasi præscribere possit contra legem humanam; ad hoc tamen requiritur 1. ut sit introducta animo legem abrogandi; actus enim non operantur ultra intentionem agentium, *L. 19. ff. de reb. cred.* 2. Requiritur consensus Superioris vel *personalis*, qui datur ab ipso Legislatore, sciente consuetudinem, eamque tacite vel expresse approbante, vel *legalis*, seu *generalis*, qui datur per legem vel jus generaliter approbans consuetudinem rationabilem, etsi Legislator ignoret hinc & nunc agi contra legem suam; hunc legalem consensum sufficere cum communiore, docet *Suar. L. 7. de leg. c. 13. num. 6. Engel L. 1. tit. 4. n. 19. Rob. Kenigx ib. n. 17. Schmalzgr. eod. tit. num. 15. contra Laym. & Pyrhing. &c.* Ratio est: quia jura plus non requirunt, quam ut consuetudo sit rationabilis & præscripta, ut patet ex *c. fin. de consuet. L. 32. L. 35. ff. de leg. præscriptio* autem contra ignorantem procedit, & moraliter est impossibile, ut Papa vel Legislator sciat omnia statuta & consuetudines locorum, & tamen non omnes improbantur. 3. Ut consuetudo contra legem prævaleat, requiritur tempus legitimum, & quidem contra legem civilem sufficere decennium, admittunt plerique, contra leges verò Ecclesiasticas antiqui requirunt 40. annos, quia hoc tempus requiritur ad præscribendum contra Ecclesiam. Econtra *Palao Less. Lugo de just. dis. 7. n. 94. Haun. Sannig. dist. 4. q. 1. n. 5. Reiffenstuel L. 1. tit. 4. à. n. 105. Schmalzgr. n. 9.* veriùs dicunt, consuetudinem decen-

decennalem etiam sufficere ad abrogandam legem Ecclesiasticam, idque cum mala fide & scientia legis. *Bonac. Suar. c. 18. n. 14. Lug. n. 96. Eng. num. 15.* Ratio est: quia hinc non est propriè præscriptio, aliàs enim nec sufficeret decennium ad abrogandam legem Principis sæcularis, & contra legem Pontificis Rom. requirerentur 100. anni, quia tot requiruntur ad præscriptionem contra Ecclesiam Rom. Itaque consuetudo abrogat legem propriè ex consensu Legislatoris, qui legem remittere potest, etiam iis, qui per decennium scienter & malâ fide contra eam operantur, & consuetudo non abrogat legem, nisi introducta cum animo legem abrogandi; sed non potest adesse animus legem abrogandi, quin adsit scientia legis, seu mala fides, ergo

5. Si lex expressè improbet omnem consuetudinem etiam consequentem legi contrariam, sicut improbat omnem consuetudinem contra immunitatem Ecclesiasticam, nulla consuetudo contra istam legem prævalere poterit, nisi exposit cessent circumstantiæ, propter quas consuetudo adversa legi reprobatur. *Palao, Schmalzgr. n. 23. vel advenit causa à Legislatore non prævisa. Eng. n. 15.* Ex dictis

Deduces seqq. 1. Si Papa aut Princeps dubiè vel invalidè electus, vel etiam intrusus, ab Ecclesia aut Republica nondum sit receptus vel toleratus, ejus leges non obligant subditos; quia libertas subditorum ante electionem erat in certa possessione, à qua per dubiam vel invalidam electionem non ejiciuntur; si verò pacificè tolerentur, hoc ipso habentur pro legitimis, inci-

E

piunt-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

præintque eorum leges obligare. *Sanch. Spor. in decal. L. 1. c. 1. n. 95.* Si tamen leges Papæ tantum sint promulgatæ Romæ, & non in partibus hisce, probabiliter hic non obligor, etiamsi certus sim de promulgatione facta Romæ. Excipe, nisi leges Pontificiæ contineant materiam Fidei, vel jure naturæ obligantem; tunc enim indubitatum est, omnes notitiam habentes statim obligari ex lege altiori; & quamvis de stylo Curie Romanæ Papales Bullæ Romæ publicatæ dicantur habere vim ubique obligandi, hoc tamen probabiliter solum obtinet circa causas beneficiales, & similes, in quibus summus Pontifex liberam potestatem habet, non verò circa ea, quæ proximè conscientiam contingunt; hæc enim debere in partibus publicari, docent *AA. cit. n. 8.* & colligitur *arg. c. tum infirmitas 13. de pœn.*

16. 2. Declarationes Cardinalium S. Congregationis, quamvis sint magnæ authoritatis, non tamen habent vim legis, nec obligant in conscientia, nisi à Papa sint examinatæ & approbatæ, tunc enim immediatè censentur exire à Papa, nec requiritur, ut ejusmodi declarationes legaliter promulgentur, sed sufficit, quòd ex fama vel aliter de iis certò moraliter constet; cùm enim non faciant novam legem, sed tantum explicent antiquam, satis est, antiquam semel fuisse promulgatam. *Lezana, Zypæus, Eng. proœm. n. 16. Reiffenstuel ib. n. 130.* & indubitato habere vim legis, si de mandato Papæ legitimè promulgentur, docet *Schmalzgr. dissert. proœm. n. 375.*

17. 3. In dubio, an sit lex, non præsumitur, nisi probetur; in dubio, an sit promulgata, præsumitur non esse, nisi fortè constaret, illam aliquando fuisse usu receptam, tunc enim meritò præ-

præ-

præsumeretur promulgata fuisse, ex communi-
ter enim contingentibus prudens est præsum-
ptio, atqui communiter contingit, ut leges usu
non recipiantur, nisi sint promulgatæ, ergo.

Viva opusc. 2. q. 4. a. 1. Nec obstat, quod pro-
mulgatio sit quid facti, nam facta etiam pru-
denter præsumuntur ex iis, quibuscum commu-
niter conjungi solent. In dubio, an lex sit rece-
pta, attendenda est praxis timoratorum: si de hac
constare non possit, & lex sit talis, ut ejus va-
lor pendeat ab acceptatione populi, ut multæ le-
ges civiles, præsumitur non recepta, quia du-
bitatur de ejus essentia: si ejus valor non depen-
det ab acceptatione populi, præsumitur rece-
pta, quia supponitur legis essentia, & tantum du-
bitatur de accidente, ergo lex est in possessione
contra libertatem: in dubio, an lex vel consue-
tudo obliget sub mortali, vel veniali, an verba
Superioris contineant mandatum, vel purum
monitum, si dubium ex modo præcipiendi, ex
judicio, & praxi prudentum, quæ optima le-
gum est interpret, resolvi non possit, standum
est pro obligatione levi vel puro monito. *Juxta*
reg. 1. cit. in obscuris, quod minimum est, sequi-
mur. Si lex est certa, & causa excusans sit dubia,
manet legis obligatio: neque enim per excusa-
tionem dubiam eximitur quis à lege certa, ut ha-
bet *communis*; quia lex manet in possessione; in
dubio, an lex sit justa, est præsumptio pro lege,
& Superiore, tum quia Deus Superioribus spe-
cialiter assistit, tum quia bonum commune tunc
exigit obedientiam: tum quia Superior est in
possessione authoritatis imperandi. *vid. Vivam*
opusc. 2. q. 4. a. 3.

4. Si lex est certa, & negativè dubites, id est, 18.

E 2

non

non habeas grave motivum judicandi, quòd satisfeceris legi, omnes dicunt te obligari lege, quia lex est in possessione, & legi certæ non satisficit per solutionem incertam. Si verò dubites positivè, seu habeas motivum probabile, quòd satisfeceris legi, probabiliter non obligaris lege, quia habes motivum grave judicandi, quòd satisfeceris legi, *La Croix L. 1. n. 600.* Quid autem sit probabilius, non resolvit, itaque dico, quòd probabilius non sit absolutus à lege, qui tantùm probabiliter satisfecit legi, idque vel maximè, si probabilitas sit in utramque partem, v. g. certus sum me admisisse grave furtum, & in utramque partem positivè dubito, an sim, vel non sim confessus, probabilius adhuc confiteri teneor: idem est, si certò contraxi debitum, & probabiliter tantùm judicem me satisfecisse, *Sanch. Rebell. Vasq. Bardi de consc. disc. 6. c. 9. §. 16. Lugo de just. d. 18. num. 12. Dicast. de rest. d. 5. num. 202. contra Tanner. Schildere de consc. t. 2. num. 92.* Probatur 1. Ut primùm contraxi debitum, vel admisi furtum, lex confitendi & solvendi est certa, sed legi certæ non satisficit per solutionem incertam, & probabilem, ergo. 2. In æquali probabilitate prævalet illa pars, pro qua est possessio, sed lex confitendi & solvendi est in possessione, non enim ab illa ejicitur per satisfactionem probabilem, sicut ab agro justè possesso non ejicior per jus alterius probabile, ergo. *Si dicas*, satisfactio probabilis facit, ut lex confitendi & solvendi non sit amplius certa: *Contra est*, saltem lex confitendi furtum certò extitit, ideòque pro ipsa est præsumptio & possessio, usque dum certò probes, ei esse satisfactum; sicut est præsumptio pro agro à me bonâ fide

fide

fide possessio, usque dum certò probes agrum esse tuum. Et sicut certa possessio agri non eliditur per rationem probabilem, quòd ager sit tuus, sic & certa Legis possessio non eliditur per satisfactionem probabilem. 3. In pari causa melior est conditio possidentis, idque non tantum in materia juris, sed & in materia aliarum virtutum, ut cum communiori ostendi, *Cas. 2. n. 5.* & Ratio est, quia ipsa possessio est aliqua præminencia, propter quam in pari causa præferri debet possidens, ergo etiam Lex possidens saltem in pari probabilitate præferri debet. 4. Si sint duo horologia probabilia, & in uno sonuerit duodecima noctis, & non in altero, manet obligatio orandi, quia Lex certa orandi est in possessione, & excusatio ob sonitum duodecimæ est tantum probabilis, ut in terminis habet ipse *La Croix n. 586.* ergo & in aliis casibus, quando tantum est probabiliter satisfactum Legi, est obligatio satisfaciendi, & Lex manet in possessione.

5. Si quis positivè dubitet de valore matrimonii bonâ fide contracti, tenetur Lege matrimonii, eò quòd matrimonium sit in possessione, ergo & hic.

6. Confessio & solutio sunt quid facti, sed factum in dubio non præsumitur, ut patet ex *Cas. 2. n. 9.*

7. Qui tantum probabiliter solvit debitum, condemnaretur in foro externo, ergo etiam in foro interno non est liber; quia forum internum debet concordare foro externo, nisi appareat, quòd externum fundetur in falsa præsumptione. *Neque obstat*, quòd debitor etiam sit in possessione suæ pecuniæ, nam dubium non versatur immediatè circa ipsam pecuniam, cujus sit, sed

circa jus petendi debitum, an sit; nam, qui ex pœnitentia vel voto debet eleemosynam, & negativè dubitat, an dederit, etiam possidet suam pecuniam, & tamen in illo dubio non stat possessio pro ipso, ut fatentur omnes, sed pro obligatione pœnitentiæ & voti, quæ semel extitit, & non probatur extincta, ut dicam *Cas. 68. à n. 7. Si dicas*, quòd debito justitiæ non satisfiat per solutionem probabilem, ex eo est, quòd homines sint invitati, quò minus debito certo satisfiat per solutionem incertam, econtrà de benignitate Dei & Ecclesiæ meritò præsumitur, quòd plus non requirant, quàm, ut homo prudenter & ex gravi seu probabili motivo judicet se legi satisfecisse. *Contra est.* Hoc universaliter præsumi non potest, estque planè incertum; & plerique DD. negant Deum aut Ecclesiam esse contentam satisfactione probabili, ubi de certitudine legis constat: aliud est, si ipsa existentia legis sit incerta aut solùm probabilis, tunc enim libertas foret in possessione, secundùm dicta *Cas. 2. n. 8. & seq. Cas. 3. n. 11. & seq.*

20. 8. Si leges tempus nullum determinent, ut primùm commodè possunt, impleri debent, *reg. 14. ff. de reg. jur.* Si verò certum tempus, horam vel diem determinent, veluti lex recitandi Horas Canonicas ab una duodecima noctis ad alteram; lex jejunandi ab anno ætatis 21. completo; lex non suscipiendi Subdiaconatum ante annum vigesimum secundum inchoatum, communis est sententia, & omnium Fidelium sensus hoc tempus accipiendum esse de momento ad momentum, non quidem mathematicè, quia momenta mathematica à nobis non sunt cognoscibilia, eò quòd ignoremus, quòd punctum tem-

tem-

temporis imaginarii præcisè Sol attigerit, sed Ecclesiasticè, ita, ut nos regulemus juxta Cændaria approbata & horologia communiter bene regulata: si alicubi plura sint hujusmodi horologia, possum sequi quodlibet, non tamen cum certa violatione alicujus legis, ut explicavi *Cas. 3. num. 22.* Ratio est consuetudo Ecclesiæ, quæ est optima legum interpret, & aliter non possemus scire, quando præcisè inciperet vel dēfineret obligatio ejusmodi legis.

C A S U S VI.

De subjecto Legum, seu de iis, quī Legibus obligantur.

FRemundus Princeps à suo Confessario quærit: 1. *An teneatur propriis Legibus.* 2. *Quid in Statu Aristocratico & Democratico.* 3. *An Clerici obligentur Lege Principis. Quid de Lege præjudicante immunitati Ecclesiastica.* 4. *An Legibus obligentur infideles, heretici.* 5. *Ebrii, pueri.* 6. *Amentes.* 7. *An peregrini obligentur Legibus locorum, per quæ transeunt.* 8. *An Legibus communibus.* 9. *An gaudeant privilegiis loci, in quo sunt.* 10. 11. *An obligentur Legibus suæ patriæ. An Religiosi ubique suis Regulis.* 12. *Quid de exeunte è loco obligationis ad locum, ubi non est obligatio.* 13. *Quid si suo loco poterat satisfacere Legi, v.g. audire Missam, an non auditâ possit exire.* 14. *Quid de eunte ex loco, ubi non est obligatio ad locum, ubi est obligatio.* 15. *An liceat ponere impedimentum Legi.* 16. *Quid si ideo ponatur, ut quis excusetur à Lege.* 17. *Quid de Lege naturali*

Et divina. 18. An sit obligatio removendi impedimentum aliunde positum. 19. Quid de eo, qui ponit rem preceptam absque animo satisfaciendi. 20. An eodem tempore aut eodem actu pluribus satisfacit legibus? Pro resolut.

1. QUÆR. I. Quinam obligentur Lege?

R. Leges non obligant, nisi subditos; hinc
 1. Legislator non obligatur propriis Legibus, neque quoad vim coactivam, ita ut incurrat pœnam à se statutam, uti fatentur omnes, neque directè quoad vim directivam, seu in conscientia, maximè in iis, quæ ejus statum vel auctoritatem dedecent; ut si Lex prohibeat portare arma vel pretiosas vestes: Ratio est: quia etiam vis directiva ex jurisdictione oritur, quam quis in se ipsum non potest exercere, cum nemo respectu suû possit esse Superior simul & inferior: deinde talis obligatio esset inutilis; cum enim obligatio Legis pendeat à voluntate Legislatotis, toties posset eam tollere, quoties Legem observare nollet, in aliis verò, quæ Legislatorem ipsum non dedecent, tenetur & ipse suis parere Legibus, non quidem vi propriarum Legum, sed ex dictamine rectæ rationis, quâ Princeps tanquam caput tenetur se conformare reliquo corpori: minùs tamen, & secluso scandalo ac turbatione populi, plerumque tantùm venialiter peccat Princeps propriam infringens Legem: Ratio est, quòd tantùm videatur esse levis deordinatio, quòd tanquam caput se hìc & nunc non conformet reliquo corpori. *Bonac. Less. & alii.*

2. 2. In Statu Aristocratico, ubi Optimates dominantur, & in Statu Democratico, ubi potestas est penes cætum populi, quilibet ex Optimatibus & ex populo directè obligatur publicatis
 le-

legibus, quia quilibet ex Optimatibus & popularibus est verus subditus respectu totius cætus tum Optimatum in statu Aristocratico, tum populi in statu Democratico.

3. Clerici non obligantur directè legibus Principis vel Magistratûs sæcularis, quia hi nullam in illos vel illorum bona etiam patrimonialia (ut bene notat *Engel. lib. 1. tit. 2. n. 35.*) jurisdictionem habent; aliud est de bonis feudalibus, quæ non absolutè, sed sub certis reservationibus, & salvo Jure feudali in Clericos transeunt; itaque ad leges civiles Clerici tantùm obligantur indirectè ex æquitate vel decentia naturali, vi cuius pro bono pacis una pars communitatis tenetur se conformare reliquis; debent tamen ejusmodi leges esse necessariæ pro bono communi, & non adversari Ecclesiasticæ immunitati, veluti lex de non vendendis frugibus extra patriam, de non admittendis peregrinis mercibus &c. Clerici has leges transgredientes plerumque tantùm peccant venialiter, nisi adsit scandalum, damnum tertii, vel Reip.; aut leges simul sint juris naturalis, ut servare jura contractuum, taxas mercium; tunc enim Clerici æquè obligantur quàm alii. *Azor, Suar. de leg. L. 3. c. 34. num. 13.* Nunquam tamen ob transgressionem à laicis puniri poterunt v. g. per confiscationem frugum vel mercium, quia à jurisdictione eorum, præsertim coactiva, sunt planè exempti: Imò si Superiores laici ferant leges immunitati Ecclesiasticæ præjudicantes, quibus v. g. Ecclesiæ vel loca pia fiunt inhabilia ad acquirendas possessiones, vel bona immobilia, hæ leges erunt illicitæ & irritæ, nec non ferentes incurrunt excommunicationem latæ sententiæ ab Honorio III. *C. No-*

veritis de sent. exc. quæ confirmata est à Trid.
sess. 25. c. 10.

4. 4. Catechumeni, Judæi aliique Infideles, etsi obligentur Legibus civilibus suorum Principum, non tamen Ecclesiasticis, quia nondum sunt subiecti Ecclesiæ per Baptismum; aliud est de Hæreticis legitimè baptizatis.
5. 5. Ebrii & habentes lucida intervalla manent subditi Legibus, quamvis per accidens non peccent, eas infringentes ob defectum rationis; hinc peccant, qui eos inducunt ad earum transgressionem, offerendo v. g. die Veneris carnes: Econtrà offerendo eas pueris ante septennium non peccatur, quia pueri ante illam ætatem probabiliùs nondum sunt subditi Legibus humanis, quæ feruntur humano modo; ideòque pro iis tantùm, qui habent usum rationis, qui ante septennium non præsumitur, eò quòd Leges positivæ attendant ad ea, quæ plerumque contingunt. *L. nam ad ea. ff. de leg.*
6. 6. Perpetuò amentes, etsi non obligentur Legibus humanis, tamen subiecti sunt Legibus naturæ, hoc ipso, quòd participant naturam rationalem; hinc, quamvis ipsi per accidens ratione uti non valeant, peccant tamen, qui eos inducunt ad transgressionem Legis naturalis, v. g. ad blasphemandum, fornicandum, &c. quia, cùm hæc sint intrinsecè mala, tribuuntur principali libero agenti, qui amentis operâ velut instrumento utitur: econtrà non esse illicitum iis offerre carnes, vel iis die festo opera servilia imponere, docet *Laym. L. 1. t. 4. c. 12. num. 3.* eò quòd non sint subiecti Legibus Ecclesiæ, ideòque non videatur esse malum causare, ut id faciant, quod nullâ lege iis prohibitum est. Quo-
ad

ad esum carnis consentio; quoad opera servilia puto peccare eum, qui ea die festo perpetuo amenti imponit saltem suo nomine in suam utilitatem, tunc enim censetur ipse imponens per amentem, tanquam per instrumentum vivum laborare: sicut ergo peccat, qui per equum, bovem vel asinum, tanquam per instrumenta laborem servilem diebus festis exercet, quamvis certum sit, jumenta nulli legi esse subjecta, sic à potiori, qui per amentem: aliud est de esu carnis, nam eas offerens non censetur per amentem edere, secus, qui facit eum in sui commodum laborare.

QUÆR. II. An peregrini & viatores obligentur legibus locorum, per quæ transeunt? 7.

R. Peregrini & viatores regulariter non obligantur specialibus illorum locorum præceptis, per quæ transeunt. *Sayr. Less. L. 4. de just. c. 2. n. 49. Laym. & quoad peregrinos consentit Sanch. L. 1. moral. c. 12. Diana, Sannig de leg. dist. 3. q. 8. num. 9. Ant. Herman Thes. 5. Eng. num. 31.* Unde, si in tali loco sit speciale festum vel jejunium, non tenentur audire Missam, vel jejunare: Ratio est: quia nullo modo sunt subditi talis loci vel Superioris, neque ratione originis, domicilii, contractus vel delicti, ergo ejus legibus non obligantur, sed solum communibus.

Dixi 1. regulariter: quia peregrini nique tenentur servare leges & solennitates contractuum, quia contractus sortiuntur forum loci, in quo celebrantur, *c. fin. de for. comp. L. 19. ff. de jud.* Item tenentur servare leges, quarum violatio cederet in scandalum aliorum, in damnum vel injuriam loci, in quo existunt: hinc non licebit illis inde contra prohibitionem evehere,
vel

vel illuc inferre frumenta, merces, portare arma prohibita, vendere supra statutum pretium, &c. exigit enim æquitas naturalis, ut, qui in alieno loco sentiunt commodum transitûs, etiam sentiant onus legum necessariorum pro conservatione loci: ex hoc capite viatores etiam tenentur solvere pedagia, vectigalia. *AA. cit.*

3. *Dixi 2. Specialibus illorum locorum præceptis:* nam legibus communibus utique obligantur, etiam si forsitan illæ in suo territorio non sint receptæ, vel contrario usu abrogatæ, unde Belgæ, cui in sua patria licitum est diebus Sabbathinis inter Nativitatem Christi, & Purificationem B. M. V. comedere carnes, existens istis diebus Colonia tenetur abstinere ex communi lege Ecclesiæ, *communis cum Laym. de leg. c. 12. n. 3.* & ratio est, quòd in sua patria tantùm excusetur per consuetudinem, quæ utpote contra jus commune est odiosa, & restringitur tantùm ad locum, in quo viget, sicut statutum aut privilegium locale. *arg. c. 2. de Constit. in 6.*

- Dixi 3. Locorum, per quæ transeunt:* nam, si per majorem partem anni intendant ibi manere, jam à prima hora tenebuntur ad statuta talis loci, quia per quasi domicilium facti sunt subditi.
9. *Econtra,* quamvis peregrini non teneantur statutis specialibus locorum, attamen privilegiis, consuetudinibus, aut statutis favorabilibus illorum locorum, per quæ transeunt, uti possunt; hinc Germanus transiens per Belgium poterit antedictis diebus Sabbathinis ibidem comedere carnes, & apud Hispanos intestina; item in loco, ubi Quadragesima juxta novum Calendarium est absoluta, non jejunare, etsi in loco sui domicilii adhuc jejunetur. *Sanct. L. 1. mor. c. 12. Less. Bonac.*

Bonac. Reiffenst. n. 40. La Croix L. 3. p. 2. num. 1271. Econtra si in loco sui domicilii quadragesimam absolvit, non tenetur jejunare in loco, ubi existit, etiamsi ibi quadragesima adhuc perduret, modò absit scandalum. *DD. citt.*

QUÆR. III. An peregrinus obligetur legibus suæ patriæ, quando alibi est, ubi illæ non vigent? 10.

R. Regulariter non obligari. *Suar. c. 32. Engel. Konig. L. 1. t. 2. & ibid. Schmalzg. num. 41. Herman. Thes. 4.* Ratio est, quòd statuta localia cohæreant loco, nec extendantur ultra territorium statuentis etiam respectu subditorum, *c. 2. de Constit. in 6.* Unde si in tua patria sit dies festus vel jejunium, alibi existens, ubi jejunium, vel festum secundùm Jus commune non est, non teneris jejunare vel audire Sacrum, nec Clericu extra Diocesin existens tenetur lege sui Episcopi, quâ v. g. prohibet lusum chartarum.

Dixi regulariter, nam si transgressio statuti 11. vergat in detrimentum loci, vel injuriam Magistratûs, aut Principis, etiam extra territorium obligabuntur subditi, ut si statutum sub certa pœna prohibeat de Principe loqui injuriosa, aut præcipiat Clericos etiam absentes comparere in Synodo, vel cives in Magistratu: idem à potiori tenet de religiosis, qui non ratione territorii, sed ratione obedientiæ suis Superioribus subjecti sunt, ideòque eorum statutis & mandatis ubicunque terrarum obligantur, quin & in alieno territorio citari, excommunicari, & propriâ auctoritate capi possunt. *Sylvest. V. excommunicatio num. 15.* Ex dictis.

Deduces seqq. 1. Qui bonâ fide vel negotiorum causâ abit è loco, in quo erat obligatio v. g. jeju- 12.

jeju-

jejunii, vel audiendi Missam, ad locum, in quo non est talis obligatio, excusatur ab his: Si verò ideo exeat, ut se à lege eximat, plures dicunt eum manere obligatum lege, eò quòd fraus ei non debeat patrocinari, *c. Sedes, &c. ex tenore de rescript.* sed probabilius est, eum excusari, quia utitur jure suo; lex enim non prohibet exire è loco, sed tantùm præcipit, ut observetur ab iis, qui existunt in loco, nec fraus ei patrocinatur, quòd solùm improbant cit. textus, sed conditio loci, *& nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur. Reg. 15. ff. de reg. juris. Salmantic. Illung. t. 1. d. 2. n. 23. Mezger in 1. 2. d. 35. a. 5. n. 27. Schmalzg. l. c.*

Si dicas, qui obligatur lege, etiam obligatur non ponere impedimentum legi, aliàs enim non peccaret, qui tempore audiendæ Missæ se voluntariè componit ad somnum.

2. Qui ideo exit ad locum, ubi *Trid.* non est receptum, ut ibidem clandestinè matrimonium contrahat, matrimonium in fraudem legis contractum est illicitum & invalidum, ergo.

3. Manente lege est obligatio non ponendi impedimentum legi C. lege non manente N. exiens ad locum, ubi non est lex, facit respectu suò non ampliùs esse legem, statutum enim locale cohæret loco, sicut igitur malum non est, petere dispensationem, vel rogare Superiorem, ut tollat legem, sic nec malum est exire ad alium locum, & facere, ut respectu suò non sit lex.

Ad 2. Quòd matrimonium ejusmodi sit illicitum & invalidum, est ex speciali decreto Urbani VIII. ut dicam *cas. 110. n. 12.*

13. 2. Qui cogitat exire è suo territorio, in quo est lex audiendi v. g. Sacrum, si tanto tempore
ibi-

ibidem existat, ut commodè possit audire, habeatque occasionem audiendi, tenebitur audire: probabile tamen etiam est, quòd, si plures Missas potuisset audire, v. g. unam horâ octavâ, alteram horâ undecimâ, neglecto omni sacro, possit exire ante horam undecimam, quia poterat differre auditionem Missæ usque ad undecimam, & tunc petere dispensationem à lege, quam, ut suppono, novit se impetraturum, ergo etiam poterit tunc exire è loco, & ponere se in statu, in quo non est lex. *Sanch. Reiffenstuel num. 36. Herman. pag. 38.* Sed prior sententia, titi est magis pia & tuta, ita & in praxi suadenda: si unicum tantum est Sacrum v. g. horâ octavâ, & adhuc existas in loco, certum est juxta omnes te obligari, quamvis statim post Sacrum velles exire, quia manes subditus statuto locali, illo tempore, quo necessariò erat implendum.

3. Discessurus ex loco, ubi non est obligatio 14.
jejunii vel abstinentiæ, potes ibi non tantum plene refici, sed & vesci carnibus: si tamen eodem die venias ad locum, ubi est jejunium, distinguendum est, vel enim iste locus est locus tui domicilii, & tunc non potes secundo refici, minus vesci carnibus, quia es subditus legibus loci; si es in loco peregrino, non teneris speciali jejunio istius loci, bene tamen jejunio communi totius Ecclesiæ.

QUÆR. IV. An & qualiter peccet, qui facit 15.
se impotentem ad implendam legem, vel qui ponit impedimentum legi implendæ? R. Id decidere est difficillimum; in praxi tenenda sunt seqq.

1. Pleraque leges humanæ non obligant, ut aliquot diebus antecedenter non ponatur impedimen-

dimentum : Ratio est communis usus & interpretatio, de quibus constat Legislatoribus, hinc non peccat, qui die Sabbathi iter vel etiam venerationem aggreditur, prævidens, se altero die non posse audire Sacrum, nec peccat contra religionem vel jejunium, qui per nimium potum prævidet post aliquot dies se non posse jejunare, audire Missam, legere horas, &c.

16. *Dixi 1. Qui prævidet* : nam, qui ideò ponit impedimentum, ut excusetur à lege, v. g. projicit vel donat alteri Breviarium etiam aliquot diebus antecedenter, ut non teneatur orare, peccat contra præceptum orandi horas, quia fraudulenter agit contra legem in actu primo obligantem. Aliud est de eo, qui ideò de loco exit, vel dispensationem petit, ut à lege eximatur, quia per alium locum vel dispensationem respectu ipsius tollitur lex, per consequens nec in actu primo eum obligat.

Dixi 2. Aliquot diebus antecedenter : quia, si ipso die, quando jam præceptum urget, vel immediatè antecedenter ponatur impedimentum, v. g. aliquis ipso die festo aut horâ decimâ vel duodecimâ noctis sinè justa causa exit, & Missam negligit, indubiè peccat, sic enim habet communis persuasio & usus, qui est optimus legum interpretes, *Gob. in exper. c. 5. n. 4. §. 3.*

17. 2. Præcepta naturalia & divina obligant, ut etiam aliquot diebus antecedenter non ponam impedimentum; obindè peccant contra justitiam Pastores, Officiales, famuli, si per nimium potum se prævideant incapaces fore ad obeundos labores ex justitia debitos, item, qui per potum vel per lusum reddunt se impotentes ad solvenda debita, vel ad alendam familiam; qui per

per iter vel negotia se prævidet impediendum à
 communione annua, probabiliùs tenetur præve-
 nire, vel ex post supplere.

3. Quamvis quis obligetur non ponere impe- 18.
 dimentum legi, non tamen semper tenetur re-
 movere impedimentum aliunde positum, nam
Marchin. Tamb. Suar. La Croix cum comuni
 docent, quòd non obliget procurare valetudi-
 nem vel liberationem è carcere præcisè, ut sa-
 tisfaciam præcepto Ecclesiæ de audienda Missa,
 vel præcepto naturali de legenda Missa, quando
 ad eam ex justitia obligor; aut etiam, ut satis-
 faciam præcepto divino de confessione & com-
 munionem annua, econtrà, si per censuras, v. g.
 excommunicationem, suspensionem vel inter-
 dictum impediatur, plerique docent me teneri pe-
 tere absolutionem à censuris, quia censuræ im-
 mediatè & directè impediunt ab ejusmodi fun-
 ctionibus, cum ab Ecclesia ad illum finem infli-
 gantur; hoc autem non facit carcer & infirmi-
 tas, *Tamb. L. 3. de Mis. c. 6. §. 1. num. 8. Gob.*
num. 98. La Croix L. 1. num. 782. Ratio ho-
 rum omnium est intentio Legislatorum, quæ ex
 usu & judicio prudentum rationabiliter colligi-
 tur: constat enim Legislatores in una materia
 faciliùs permittere impedimentum legis, quàm
 in alia, sic lex jejunii permittit assumi honestum
 laborem cum jejunio impossibilem, non verò
 id permittit lex Missæ vel horarum.

QUÆR. V. An opus præceptum poni de- 19.
 beat animo satisfaciendi præcepto? R. Plerumque
 non requiritur animus satisfaciendi præcepto, sed
 sufficit, quòd ponatur materia præcepti, hinc,
 qui audit Sacrum, legit horas, dat eleëmofy-

F

nam

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

nam immemor præcepti vel voti, satisfacis, imò, quamvis quis habeat intentionem oppositam v. g. per hoc Sacrum, per hanc recitationem horarum non satisfaciendi præcepto, modo adsint reliqua, satisfacit, nec tenetur ad novum Sacrum, vel novas horas: quod tamen probabilius non tenet de obligatione voti, vel debito iustitiæ, nam, si nolis per hanc eleëmofynam satisfacere voto, per hanc pecuniam extinguere debitum iustitiæ cognitum non satisfacis. Ratio horum est, quòd obligatio voti & debiti oriuntur ex libera hominis voluntate, ideoque in his obligationibus potest liberè velle perseverare; e contra aliæ obligationes oriuntur à voluntate Legislatoris, ideoque non est in potestate subditi, ut, posita materiâ præceptâ, perseveret obligatio. *Suar. Herinx. Reiffenst. n. 45. & seqq. La Croix L. c.*

20. QUÆR. VI. An eodem tempore, aut etiam eodem actu pluribus & distinctis legibus satisfieri possit? R. Affirm. Si materiæ legum neque ex se, neque ex intentione Legislatoris sint incompatibiles, secùs, si se compati non possint. Unde deducuntur seqq.

1. Die festo possum audire Missam, & simul legere horas Canonicas, persolvere Pœnitentiam, aut alias preces obligatorias, audire concionem, &c. quia hæc omnia cum auditione Missæ sunt compatibilia, ut latius explicabo Cas. 95. à num. 3.

2. Si plura præcepta eandem materiam præcipiant, v. g. vovisti in vigilia S. Mathiæ jejuna-
re, & Confessarius idem pro pœnitentia imposuit, satisfacis eodem actu præcepto Ecclesiæ, voti & pœnitentiæ, ut per se patet. Item ob-
ligaris

ligaris orare horas ratione ordinis & beneficii, satisfacis una recitatione. Si festum incidat in Dominicam, satisfacis utriq; audiendo unam Missam. Econtra si alicui ex pluribus titulis debeas centum aureos, non satisfacis, si semel des centum, quia justitia exigit æqualitatem rei ad rem, in aliis præceptis præcipuè attenditur intentio legislatoris.

3. Vorum & pœnitentia plerùmq; non implentur per actum aliàs debitum v. g. Confessarius præcipit audire Missam, debes eam audire die feriato; aut in die festo audire duas, unam ex lege Ecclesiæ, alteram ex præcepto Confessoris. Item si vovisti eleëmofynam, & Confessarius imposuit eleëmofynam, eadem stipe non satisfacis utriq;. Item Confessarius indeterminatè te jussit jejunare uno die Sabbathi, non potes eligere Sabbathum, in quod incidit jejunium Ecclesiæ; econtra, si determinatè jussit primo Sabbatho, vel tribus Sabbathis consequenter jejunare; satisfacis, etsi in Sabbathum simul incidat jejunium Ecclesiæ. Item vovisti omni die audire Missam, non teneris juxta *Sanch. & Bonacina*, diebus Dominicis & festis audire duas. Ratio horum omnium est, quod hæc plerùmq; ut mens Confessarii & voventis, nisi aliud expresse-

rint. Plura de his dicam suis locis.

